

EBH/45/2012

Év

2012

Védett tulajdonság:

Fogyatékoság

Diszkrimináció területe

Közzolgáltatás

Diszkrimináció típusa

Közvetlen hátrányos megkülönböztetés

Befejezőmód

Jogsértést megállapító döntés

Az egyik fogyatékossgal élő csoport érdekeit képviselő szervezet (továbbiakban Szervezet) közérdekű igényérvényesítőként fordult a hatósághoz annak megállapítását kérve, hogy a Hivatal a népszámlálás során kötelezően megválaszolható kérdőívet, amelyet 2011. október 1. és 16. napja között az interneten keresztül a <http://www.enepszamlalas.hu> honlapon található elektronikus kérdőív használatával is kitölthettek, a vak felhasználók és válaszadók nem tudták használni, mert nem volt akadálymentes. Ezzel kapcsolatban számtalan panasz érkezett a Szervezethez, ennek során arra panaszkodtak, hogy a kérdőív egyes kérdéseit a vak felhasználók által leggyakrabban használt képernyőolvasó szoftver alkalmazása mellett sem lehetett látó személy segítségével megválaszolni, mivel az internetes felület egyes elemei, pl. a lakás helyiségeivel kapcsolatos kérdéssor, a kitöltést nem igénylő kérdések jelölése, valamint az automatikus jelzések és hibaüzenetek nem voltak kezelhetőek a felhasználók számára.

A közérdekű igényérvényesítő hivatkozott a fentiek miatt több jogszabály rendelkezéseinek, így az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. tv. (Ebkvtv.), a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.) megsértésére is, kérve a hatóságot, hogy indítson eljárást a Hivatallal szemben. A közérdekű igényérvényesítő beadványához mellékelte alapszabályát.

A hatóság felhívására az eljárás alá vont előadta, hogy a népszámlálás előkészítése során kiemelt figyelmet fordított a civil szervezetekkel történő együttműködésre, köztük a fogyatékosokkal élők érdekképviseleti szerveire. A 2011. évi népszámlálásról szóló 2009. évi CXXXIX. törvényben meghatározott három adatszolgáltatási mód (internetes kitöltés, papíralapú önkitöltés és a számlálóbiztos általi kérdezés) a különböző társadalmi csoportok szükségleteinek és igényeinek figyelembe vétele mellett került kialakításra. A cél az volt, hogy egymást kiegészítve nyújtsanak lehetőséget arra, hogy minden, a népszámlálás körébe bevont személy megtalálja azt a módszert, amelynek segítségével ki tudja tölteni a népszámlálási kérdőívet. Előadta továbbá, hogy sosem gondolta azt, hogy a fenti három módszer mindegyike általános lesz, ez különösen igaz volt az internetes kitöltésre, amelynek igénybe vételét számtalan tényező befolyásolhatja. A hivatal ennél a módszernél azzal számolt, hogy a válaszadók csupán 10%-a fogja a kérdőívet ily módon kitölteni. A hivatal arra is hivatkozott, hogy ez volt az első olyan népszámlálás, ahol az internetes kitöltés lehetősége a válaszadók számára biztosított volt. A hivatal a civil szervezetekkel történő együttműködés keretében - Civil Partner Program - több fogyatékosok érdekeit képviselő szervezetekkel is felvette a kapcsolatot, továbbá megkereste az „Informatika a látássérültekért” Alapítványt, hogy véleményüket kérje az internetes alkalmazás vakok és gyengénlátók általi használhatóságáról, akadálymentességéről. Az Alapítvány szakértői megvizsgálták a programot, és egyeztettek a programot fejlesztő külső vállalkozók képviselőivel. Az általuk felvetett javaslatokat a hivatal- amennyire arra a fejlesztés akkori készülsége lehetőséget adott- figyelembe vette, ennek eredményeként végül egy 80%-ban akadálymentes alkalmazás jött létre. A programról az Alapítvány kiadott egy állásfoglalást és egy használati útmutatót, amely azonban nem ajánlotta a vak felhasználók számára az egyedül történő kitöltést, tekintettel arra, hogy a képernyőolvasó szoftverek nem teljesen megfelelően olvasták a programot.

Az eljárás alá vont maga is elismerte, hogy az elektronikus kitöltő program nem volt teljes körűen, illetve önállóan használható vakok számára, azonban álláspontjuk szerint a népszámlálási adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésével kapcsolatos egyenlő bánásmódot és esélyegyenlőséget nem sértette.

Az eljárás alá vont arra is hivatkozott, hogy a program teljes akadálymentesítése esetén is látó személy segítségével kellett volna a belépési kód és azonosító elolvasásához, mivel az papír alapon volt feltüntetve. Másrészt - tekintettel arra, hogy a népszámlálás rendkívül komplex és költségigényes feladat, amely tíz évenként jelentkezik és egy hónapig tart, a Hivatalnak meg kellett fontolni, hogy ilyen időintervallumon belül használt alkalmazás fejlesztésekor melyek azok a követelmények, amelyeket indokoltan elő kell írni. Előadta, hogy a válaszadóknak megvolt a választási lehetősége, és senki nem volt akadályozva abban, hogy a jogszabály által előírt kötelezettségét teljesíthesse.

A hatóság megállapította, hogy a kérelem **alapos** az alábbiakra tekintettel:

A hatóság a kérelem beérkezését követően hatáskörét vizsgálva megállapította, hogy az Ebktv. személyi hatálya kiterjed a Hivatalra is, hiszen egyrésztől hatósági jogkört gyakorló, másrésztől költségvetési szerv, amely tárgyi ügyben az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét jogviszonya illetve intézkedése során volt köteles megtartani. A közérdekű igényérvényesítő az eljárás megindulásakor egyértelműen igazolta, hogy jogosult ilyen minőségben eljárni.

Az Ebktv. a bizonyítás szabályai körében az alábbiakat rögzíti:

19. § (1) Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban a jogsérelmet szenvedett félnek vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosultnak kell valószínűsítene, hogy *a)* a jogsérelmet szenvedő személyt vagy csoportot hátrány érte vagy - közérdekű igényérvényesítés esetén - ennek közvetlen veszélye fenyeget, és *b)* a jogsérelmet szenvedő személy vagy csoport a jogsértéskor - ténylegesen vagy a jogsértő feltételezése szerint - rendelkezett a 8. §-ban meghatározott valamely tulajdonsággal. (2) Az (1) bekezdésben foglaltak valószínűsítése esetén a másik felet terheli annak bizonyítása, hogy *a)* a jogsérelmet szenvedett fél vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosult által valószínűsített körülmények nem álltak fenn, vagy *b)* az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani.

A közérdekű igényérvényesítő szervezet a hozzá érkező konkrét panaszokkal is alátámasztotta, hogy a Hivatal által alkalmazott elektronikus kérdőívet a vak felhasználók nem tudták akadálymentesen használni, így azon keresztül nem tudtak eleget tenni adatszolgáltatási kötelezettségüknek. Az eljárás alá vont azzal, hogy a vak és alig látó felhasználók részére nem biztosította a választás lehetőségét a népszámlálási kérdőív elektronikus úton történő kitöltéséhez és beküldéséhez, e csoporttal szemben hátrányos megkülönböztetést alkalmazott. A hatóság nem tudta az eljárás alá vont arra hivatkozással tett kimentését elfogadni, hogy a vak és alig látó felhasználók egyébként látó személy segítségével kitölthették volna a kérdőívet, ugyanis abban olyan szenzitív adatokra is történt rákérdezés, amely a privátautonómia sérelmét jelentette volna abban az esetben, ha a vak felhasználó a kitöltéskor kívülálló, látó személy segítségére szorul, aki ily módon ezen adatokról is tudomást szerezhet.

A hatóság az eljárás alá vont azon kimentését sem fogadta el, hogy nem állt rendelkezésére megfelelő idő, illetve anyagi erőforrás olyan szoftver illetve felhasználói program kidolgoztatására, amelynek segítségével vak felhasználók is akadálymentesen tudták volna használni és kitölteni a kérdőívet. Az időtényező vonatkozásában megjegyzi a hatóság, hogy 10 évente van népszámlálás, az erről rendelkező törvény 2009-ben lépett hatályba, már ekkor ismert volt, hogy milyen módokon lehet eleget tenni az állampolgároknak az adatszolgáltatási kötelezettségeiknek. Az anyagi erőforrások vonatkozásában ugyanakkor az eljárás alá vont nem tárt a hatóság elé olyan konkrét számításokat, amely azt igazolta volna, hogy egy teljesen akadálymentes hozzáférést biztosító program alkalmazása mennyiben jelentett volna számára nehézségeket a működését tekintve.

Rámutat a hatóság arra is, hogy maga az eljárás alá vont is elismerte a közigazgatási eljárás során megtartott tárgyaláson, illetve az általa tett írásbeli nyilatkozatában azt, hogy 80%-ban valósult meg csupán az akadálymentesítés. Mindebből az következik, hogy a gyengénlátó személyek egy csoportja ugyan minden segítség nélkül igénybe tudta venni a kitöltés internetes módját, azonban ettől a lehetőségtől továbbra is elzárva maradtak a vak illetve súlyosan csökkentlátó felhasználók, tehát az ő csoportjukkal szemben az egyenlő esélyű hozzáférés és az egyenlő bánásmód követelménye sérült.

A Fot. 2. § (3) bekezdése értelmében a tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.

A Fot. 4. § h) pontja a fentiekén kívül kimondja azt is, hogy a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele - az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal- mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető.

A hc) pont értelmében pedig az információ egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.

Fentiekén túl a Fot. 4. § (2) bekezdése kimondja, hogy az információs társadalom nyújtotta lehetőségek erősítik az esélyegyenlőséget a fogyatékos személyek számára. A fogyatékos személyt az információs esélyegyenlőség megilleti az információs társadalmi szolgáltatások igénybevételekor.

A hatóság az eljárás alá vont azon védekezését sem tekintette kimentésre alkalmasnak, amely szerint a kérdezőbiztosokon keresztül történő adatszolgáltatástól az arra kötelezettek egyik csoportja, így a vak és látássérült személyek sem voltak elzárva. Ezzel kapcsolatban megjegyzi a hatóság, hogy amennyiben a vak személyek számára mindösszesen ez a lehetőség áll rendelkezésre, úgy ők a másokat megillető választás jogával e tekintetben nem élhetnek, tehát sérül a szolgáltatáshoz történő hozzáférés egyenlő esélye az internetes kitöltési lehetőség alkalmazásának igénybevételelétől való elesés miatt. Fentiek miatt az eljárás alá vont mulasztása megvalósította az Ebktv. 30. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltak megsértését is.

A hatóság megállapította, hogy a Hivatal a vak felhasználók csoportjával szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét és közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg azáltal, hogy számukra nem tette lehetővé a 2011. évi népszámlálás során kötelezően megválaszolendő és a <http://www.enepszamlalas.hu> honlapon közzétett elektronikus kérdőívhez történő akadálymentes hozzáférés lehetőségét. Az adatszolgáltatásra kötelezettek ezen csoportja fogyatékosága miatt a kötelező adatszolgáltatásnak elektronikus benyújtással nem tudott eleget tenni. A hatóság az eljárás alá vont hivatal számára megtiltotta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását.

A szankció megállapításánál a hatóság figyelemmel volt arra a körülményre, hogy az eljárás alá vont már az eljárás alá vonásról szóló értesítés kézhezvételét követően megtett írásbeli nyilatkozatában nem zárkózott el egyezség megkötésétől, és a közérdekű igényérvényesítő szervezettel többször is tárgyalt az egyezség szövegét illetően. Fentiekén kívül figyelemmel volt a hatóság arra a körülményre is, hogy a korábbi népszámlálások alkalmával még nem volt lehetőség a kérdőívek elektronikus kitöltésére és továbbítására, erre 2011-ben első alkalommal került sor, és a Hivatal felvette a kapcsolatot olyan fogyatékosok érdekeit védő szervezetekkel, akik segítették e módszer tesztelését, javaslatokkal szolgáltak a rendszer tervezésekor.

2012. februári jogerős döntés.